

всьому їх різноманітні і переплетенні інтегруючих і дезинтегруючих факторів, що загалом відповідає національним інтересам США, які цілеспрямовано і успішно, з більшою–меншою інтенсивністю нарощують свій потенціал і присутність у регіоні.

Список використаних джерел

1. Арин О. Азиатско–Тихоокеанский регион: мифы, иллюзии и реальность / Арин О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://olegarin.com/olegarin/atr-p12.html>
2. The Enterprise for the Americas Initiative: Description and Update October 1992 / The Development Group for Alternative Policies, INC [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.developmentgap.org/americas/EAI_Description_and_Update.pdf
3. АСЕАН в начале XXI века. Актуальные проблемы и перспективы / Л.Е. Васильев [и др.]. – М. : ИД “ФОРУМ”, 2010. – 368 с.
4. Костюнина Г.М. Азиатско–Тихоокеанская экономическая интеграция. – М. : Московский государственный институт международных отношений (Университет), “Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), 2002. – 208 с.
5. Меркулов В.И. Россия–АТР: узел интересов. – М. : Академический проект, 2005. – 496 с.
6. Воскресенский А.Д. Восток/Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. – М., 2002. – 267 с.
7. Костюнина Г.М. Активизация интеграционных инициатив в Восточной Азии и интересы России [Электронный ресурс] // Внешнеэкономические связи / Костюнина Г.М. [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eer.ru/statistics/7613.html>
8. Remarks at APEC CEO Summit. Hillary Rodham Clinton, Secretary of State, Far Eastern Federal University, Vladivostok, Russia, September 8, 2012 / U. S. Department of State [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.state.gov/secretary/rm/2012/09/197519.htm>
9. Панов Л.Н. США и экономические интеграционные процессы в АТР / Л.Н. Панов // Международная жизнь. – 2013. – № 5. – С. 15–26.
10. Байков А. Международные процессы / Байков А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mtertrends.ru

References

1. Arin O. Aziatsko–Tihookeanskij region: mify, illuzii i real'nost' / Arin O. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://olegarin.com/olegarin/atr-p12.html>
2. The Enterprise for the Americas Initiative: Description and Update October 1992 / The Development Group for Alternative Policies, INC [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.developmentgap.org/americas/EAI_Description_and_Update.pdf
3. ASEAN v nachale XXI veka. Aktual'nye problemy i perspektivy / L.E. Vasil'ev [i dr.]. – M. : ID “FORUM”, 2010. – 368 s.
4. Kostjunina G.M. Aziatsko–Tihookeanskaja jekonomicheskaja integracija. – M. : Moskovskij gosudarstvennyj institut mezhdunarodnyh otnoshenij (Universitet), “Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija” (ROSSPJeN), 2002. – 208 s.
5. Merkulov V.I. Rossija–ATR: uzel interesov. – M. : Akademicheskij proekt, 2005. – 496 s.
6. Voskresenskij A.D. Vostok/Zapad: Regional'nye podsystemy i regional'nye problemy mezhdunarodnyh otnoshenij. – M., 2002. – 267 s.
7. Kostjunina G.M. Aktivizacija integracionnyh iniciativ v Vostochnoj Azii i interesy Rossii [Elektronnyj resurs] // Vneshnejekonomicheskie svjazi / Kostjunina G.M. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.eer.ru/statistics/7613.html>
8. Remarks at APEC CEO Summit. Hillary Rodham Clinton, Secretary of State, Far Eastern Federal University, Vladivostok, Russia, September 8, 2012 / U. S. Department of State [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.state.gov/secretary/rm/2012/09/197519.htm>
9. Panov L.N. SShA i jekonomicheskie integracionnye processy v ATR / L.N. Panov // Mezhdunarodnaja zhizn'. – 2013. – № 5. – S. 15–26.
10. Bajkov A. Mezhdunarodnye processy / Bajkov A. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : www.mtertrends.ru

Duzha I. A., graduate student, SI “Institute of World History of the NAS of Ukraine” (Ukraine, Kiev), kitne_box@ukr.net

The key aspects of the U.S. national strategy in the process of South Asia region integration

The article deals with the peculiarities of cooperation between the USA and the countries of East Asia in the post–bipolar period. The basic levels of interaction between the United States and ATP countries are being characterized. Also, the relationship is viewed on the level of subregional integration intergovernmental groups, as far as at bilateral interstate relations. Particular attention is given to the strategy the United States, which pursues to establish control over the regional security situation, military expansion. The article demonstrates that the development of integration trends in Southeast Asia coincides with the national interest of the United States. Considerable attention is paid to the coverage of economic aspects of the U.S. interaction with the Asia–Pacific region, in particular with regard to the organization of a free trade zone and investment climate increase. The revision of American foreign policy towards Asia–Pacific region with the arrival of the new Obama administration was examined. One of the main aspects of the strategy defined by the United States in the Asia–Pacific participation is found in regional forums and conferences. The new projects of the United States regarding the economic integration in the region in the field of strengthening of collective security is analysed.

Keywords: USA, Asia–Pacific, integration, security, foreign policy, geopolitics.

Дуза І. А., аспірант, ГВ “Інститут всесвітньої історії НАН України” (Україна, Київ), kitne_box@ukr.net

США в процессах региональной интеграции ЮВА

Рассматривается специфика сотрудничества США и стран Восточной Азии в постбиполярный период. Характеризуются основные уровни взаимодействия Соединенных Штатов с актерами АТР в рамках АТЭС, субрегиональных интеграционных межгосударственных групп, двусторонних межгосударственных отношений. Особое внимание уделяется стратегии США по сохранению контроля над региональной ситуацией в сфере безопасности, расширения военного присутствия. Обосновывается тезис о том, что развитие интеграционных тенденций в ЮВА отвечает интересам США. Освещаются экономические аспекты взаимодействия с АТР, в частности, относительно организации зоны свободной торговли и улучшения инвестиционного климата. Констатируется пересмотр внешней политики США по отношению АТР с приходом к власти новой администрации Обамы. Одним из приоритетных аспектов стратегии США в АТР определяется участие в региональных форумах и конференциях. Раскрывается содержание новых проектов США по углублению экономической интеграции региона и усилению коллективной безопасности.

Ключевые слова: США, АТР, интеграция, безопасность, внешняя политика, геополитика.

* * *

УДК 327.5

Шульгіна М. В.
аспірантка кафедри міжнародних відносин,
Дніпропетровський національний університет
ім. О. Гончара (Україна, Дніпропетровськ),
masha.shulgina@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ГЕОПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ БРІКС

На сьогодні світова політична спільнота зіткнулася з проблемою сучасних геополітичних перетворень, за яких виникають і зміцнюються нові глобальні структури та підвищується значення фактора цивілізаційної ідентичності. Виникають умови, які сприяють формуванню партнерства традиційних культур, релігій і цивілізацій, представлених насамперед їх серцевинними державами. Як приклад даного процесу, доцільно розглянути діалоговий механізм БРІКС, країни якої є головними представниками основних традиційних цивілізацій. Важливе значення для аналізу сучасних глобальних структур мають межі цивілізаційного впливу БРІКС та шлях її членів до передових держав глобального розвитку.

Ключові слова: геополітика, цивілізація, простір, цивілізаційна геополітика, цивілізаційна ідентичність.

Сучасний світ перебуває в процесі масштабних геополітичних трансформацій, які багато дослідників пов'язують з корінним зрушенням в балансі між цивілізаціями, сформованому в останні п'ять сторіч існування западоцентричного світу Модерну. Майбутній вигляд світової цивілізації, незважаючи на запеклий опір “гегемона”, який слабіє, все більше постає як світ, заснований на поліцентричності

взаємодії регіональних цивілізацій, за провідної ролі їх стрижневих держав. У зв'язку з цим зростає інтерес до проблем цивілізаційної геополітики, що формується в нових структурах, які закладають основи майбутнього світопорядку. Цим визначається актуальність осмислення концептуальних основ цивілізаційної геополітики країн БРІКС, яка є метою даної статті.

До останнього часу більшості спостерігачів уявлялося очевидним, що цивілізаційна багатополарність сучасного стрімко глобалізуючого світу нерідко вступає в протиріччя з тенденцією до фактичної однополарності в міжнародних відносинах і призводить до агресивного нав'язування західного способу життя і цивілізаційних пріоритетів. Багатополарність центрів сили, що формуються перебуває в зародковому стані, в порівнянні з головним центром сили сучасного світу – Сполученими Штатами Америки. Новітні ж тенденції підтверджують, що головною, знаковою рисою сучасного етапу міжнародного розвитку є глибинні зрушення в геополітичному ландшафті, потужним каталізатором яких стала глобальна фінансово-економічна криза. Міжнародні відносини переживають перехідний період, сутність якого полягає у формуванні поліцентричної міжнародної системи. Цей процес проходить непросто, супроводжується підвищенням турбулентності економічного і політичного розвитку на глобальному та регіональному рівнях. Міжнародні відносини продовжують ускладнюватися, їх розвиток стає все більш складно передбачувати.

Продовжують скорочуватися можливості історичного Заходу домінувати у світовій економіці та політиці. Відбувається розосередження світового потенціалу сили і розвитку, його зміщення на Схід, в першу чергу в Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Вихід на авансцену світової політики та економіки нових гравців на тлі прагнення західних держав зберегти свої звичні позиції пов'язаний з посиленням глобальної конкуренції, що проявляється в наростанні нестабільності в міжнародних відносинах [1].

У цих умовах підвищується значення фактора цивілізаційної ідентичності, і на перший план виходить цивілізаційний вимір геополітичних процесів. Він визначається тим, що глобальна конкуренція вперше в новітній історії набуває цивілізаційного виміру і виражається в суперництві різних ціннісних орієнтирів і моделей розвитку в рамках універсальних принципів демократії та ринкової економіки. Все більш голосно заявляє про себе культурно-цивілізаційне різноманіття сучасного світу.

З іншого боку, на тлі протистояння техногенної західної та традиційних незахідних цивілізацій з означеної С. Хантінгтоном осі “Захід проти решти світу” відбувається формування партнерства традиційних культур, релігій і цивілізацій, представлених насамперед їх серцевинними державами, що покликане забезпечити спільне відстоювання їх інтересів у зростаючому протистоянні із Заходом і відновлення збалансованого і гармонійного розвитку людства. Прикладом тут перш за все є діалоговий механізм БРІКС. Ідея БРІКС у чомусь повторює ідею Е.М. Примакова, висловлену ним під час перебування прем'єр-міністром РФ, – про створення російсько-

індійсько-китайського союзу, який може стати противагою глобального “атлантичного” диктату.

Саме країни БРІКС є головними представниками основних традиційних цивілізацій. Н. Михайлов виділяє такі основні критерії цивілізаційної “зрілості” взагалі і для країн БРІКС, зокрема:

– Наявність безперервної, як мінімум, тисячолітньої духовної традиції у вигляді “державної” релігії, за парадоксальним винятком, мабуть, Китаю, де роль релігії (в західному сенсі) значною мірою відіграє древній культ предків і даосизм у купі з етико-соціальними доктринами конфуціанства, буддизму, а останнім п'ятдесятиріччям і марксизму, і маоїзму, і реформізму Ден Сяопіна;

– Наявність багатотисячолітньої імпероподібної державності, за винятком, мабуть, ісламської, відцентрової за своєю природою цивілізації, яка не має в даний час єдиного політичного і, тим більше, державного центру (хоча така мета спостерігається). Разом з тим, проблема визначення політичного ядра прийдешнього “всесвітнього халіфату” представляється вельми актуальною, якщо не з цивілізаційної, то з геополітичної точки зору;

– Уявлення про межі власного цивілізаційного впливу і простору, тобто про деяку рівновагу між відцентровими і доцентровими силами. Для Китаю, наприклад, – це древній космографічний концепт про “Священний червоний континент” або “Серединну державу” (Чжунго) як ядро, яке здійснює цивілізаційний “протекторат” над оточуючими його дев'ятьма областями (цзючжоу) аж до Паміру на заході, Монголії на півночі і М'янми, Малайзії і Філіпін на південному сході. Для Росії – це ідея “Святої Русі” та “Москви – Третього Риму” у купі з цілеспрямованою “русифікацією” Сибіру на сході та ідеями панславизму (Східна Європа та Балкани) на заході і південному заході. Для ісламу – це потенційно територія всього світу, а кінетично – прикордонні бої з зороастризмом та індуїзмом на сході і християнством на заході і півночі. Мінімум експансіонізму демонструє лише індуїстська цивілізація, хоча і її межі потенційно могли б розгорнутися до Ірану, Афганістану і Таджикистану на північному заході і до М'янми, Таїланду і Камбоджі – на сході;

– Неодмінна наявність моноетнічного і монокультурного ядра в оточенні поліетнічної і полікультурної оболонки з домінантою “цивілізаційної” мови ядра поряд з великим етнолінгвістичним різноманіттям периферії (мінімальне в ісламі, максимальне в Росії та Індії, а в Бразилії – ще й расове) [2].

У 2012 році Світовий банк повідомив, що країни-члени БРІКС представляють собою передові держави глобального розвитку. Це доводить, що актори, які входять до цієї групи держави змогли досягти значних успіхів. За даними Всесвітнього банку, сумарний ВВП країн БРІКС у 2013 році склав 15,75 трильйонів доларів, або близько 18 відсотків від світового ВВП, населення п'яти країн – 3 млрд. осіб. Загальний обсяг валютних резервів країн БРІКС досяг 4,4 трильйона доларів, що більш ніж в чотири рази перевищує аналогічний показник США і країн єврозони разом узятих. При цьому темпи зростання в країнах БРІКС, навіть з

урахуванням поточного уповільнення, значно вище, ніж в США і більшості європейських країн. Згідно з наявними прогнозами, до 2020 року товарообіг між членами БРІКС перевищить загальну суму торгових угод між Америкою та Європою. Крім того, БРІКС володіє величезним інтелектуальним потенціалом в галузі високих технологій та машинобудування. В останні 25 років країни об'єднання змогли розпочати активну роботу, скоротили інфляцію і створили фонди швидкої окупності. За цей час члени БРІКС змогли встати на шлях розвитку і перетворитися на "країни першого світу". Вхідні в цю групу держави зуміли вибрати свій шлях, який і став зрештою запорукою їхнього успіху. За прогнозами експертів, країни БРІКС, які мають багаті природні ресурси, потужну виробничу базу та розвинуте сільське господарство, потіснять західні еліти зі світового економічного Олімпу.

В умовах, коли структури міжнародного управління, створені в рамках конфігурації сил, заснованої на однополярному домінуванні США, демонструють все більш явні ознаки втрати легітимності та ефективності в умовах, коли все ширше використовуються перехідні і тимчасові механізми, частіше на шкоду принципом багатосторонності, країни-учасниці розглядають БРІКС як важливу рушійну силу процесу поступового перетворення і реформування нинішніх інститутів в рамках переходу до більш представницької та справедливої системи глобального управління, здатної генерувати більш інклюзивне глобальне зростання і сприяти забезпеченню стабільності, миру і процвітання в усьому світі.

Забезпечення безпеки цивілізаційного розвитку держав БРІКС, які є країнами-лідерами регіональних цивілізацій, в умовах глобалізації має ряд особливостей, до яких можна віднести: посилення масштабності і результативності інформаційного та ціннісно-нормативного впливу з боку інших країн; тенденцію до закріплення далеко не кращих елементів найбільш впливових культур на шкоду традиційному і моральному досвіду; транснаціоналізацію і технологічну модернізацію міжнародних терористичних організацій; штучне розпалювання протиріч і конфліктів між різними цивілізаційними спільнотами.

Цивілізаційний розвиток стрижневих держав незахідних цивілізацій в умовах глобалізації характеризується інформаційним впливом, який приводить до асиміляції далеко не кращих стандартів західної культури на шкоду власним цивілізаційним інтересам. В умовах глобалізації західний інформаційний вплив також сприяє штучному посиленню протиріч і конфліктів між різними цивілізаційними спільнотами та цивілізаційними платформами.

Незважаючи на домінування однополярної моделі сучасного світу, нав'язуваної США, стрижневі держави незахідних цивілізацій розширюють і зміцнюють свій геополітичний потенціал. За умови його ефективного використання, на основі комплексного підходу до захисту цивілізаційних і національних інтересів можливі суттєва мінімізація наявних цивілізаційних загроз і протистояння глобалізації з одновекторною спрямованістю. Механізми мінімізації сучасних

геополітичних загроз засновані на програмному прагненні країн БРІКС до багатопольярного світу і цілеспрямованому формуванню лояльних геополітичних поясів у просторах свого ближнього і далекого зарубіжжя.

Уже сьогодні очевидно, що об'єднання країн БРІКС, що починалось з неформального клубу, стає одним з нових центрів тяжіння, якому експерти передбачають велике майбутнє. Держави БРІКС прагнуть проводити незалежну економічну політику, зміцнювати свою суверенність і позбутися диктату, перш за все з боку США. По суті, в особі БРІКС з'явився новий, вже сформований світовий центр сили, який представить для дуже багатьох країн альтернативу США. Це ліквідація однополярного світу, що забезпечується в тому числі створенням механізму страхівки, для того щоб країна, яку США захотіли б втягти у війну під надуманим приводом, могла б апелювати до тих структур, які могли б забезпечити її захист і дати США відсіч.

Значні можливості в забезпеченні власної і глобальної цивілізаційної безпеки укладені у міжнародній діяльності держав БРІКС. Будучи членом впливових міжнародних наднаціональних і надцивілізаційних організацій, приймаючи участь в консультативній, експертній та інших видах діяльності, спрямованих на обмеження цивілізаційної агресії техногенних цивілізацій і відстоювання права держав розвиватися відповідно до власної цивілізаційної специфіки, країни БРІКС сприяють встановленню у світі нормативно-правових та політичних механізмів безпеки цивілізаційного розвитку та розв'язання наявних цивілізаційних конфліктів і протиріч.

В цьому руслі спрямовані зусилля держав БРІКС з реформування Ради Безпеки ООН, щоб зробити її у цивілізаційному вимірі більш представницьким, підвищити його ефективність і дієвість. Так, Китай і Росія неодноразово заявляли про важливість, яку вони надають статусу і ролі Бразилії, Індії та Південної Африки в міжнародних справах і підтримують їх прагнення відігравати велику роль в Організації Об'єднаних Націй. Це дозволило досягти консенсусу в рамках БРІКС з просування "прозорої, демократичної та ефективної багатопольярності".

Країни БРІКС, які продовжують стикатися з серйозними фінансовими труднощами при вирішенні інфраструктурних проблем і задоволенні потреб у сфері сталого розвитку, демонструють глибоке розчарування і серйозне занепокоєння невиконанням оголошених у 2010 році реформ МВФ. На саміті в Форталезі (Бразилія) у липні 2014 року вони підписали Угоду про створення Нового банку розвитку (НБР) зі штаб-квартирою у Шанхаї в цілях мобілізації ресурсів для фінансування інфраструктурних проектів та проектів у сфері сталого розвитку у країнах БРІКС та інших країнах з ринковою економікою та країнах, що розвиваються. Банк БРІКС стане одним з найбільших багатосторонніх фінансових інститутів розвитку у світі. Його оголошений капітал складе сто мільярдів доларів. Масштаби можливих операцій в рамках пулу валютних резервів також зможуть досягти ста мільярдів доларів. Цей механізм створює передумови для ефективного

захисту країн–учасниць від криз на фінансових ринках, роблячи НБР альтернативою Світовому Банку.

Функціонуючи на основі розумних принципів банківської діяльності, НБР буде допомагати зміцнювати співробітництво між країнами–учасниками і доповнювати зусилля багатосторонніх і регіональних фінансових установ в області глобального розвитку, сприяючи тим самим виконанню колективних зобов'язань, що стосуються забезпечення динамічного, сталою і збалансованого зростання. Установа Банку розвитку БРІКС сприятиме подоланню криз, наприклад таких, як на Кіпрі. Нова фінансова структура БРІКС буде більше допомагати країнам, що розвиваються, оскільки МВФ і Світовий банк пропонують обмежені і жорсткі умови допомоги та кредитування, наприклад, Світовий банк дотримується суворих критеріїв у проектах кредитування і західної системи цінностей, тому будівництво інфраструктури та енергетичні проекти в численних країнах, що розвиваються не можуть отримати кредитну підтримку цього банку. Разом з тим, ряд економістів прогнозують, що через банківську структуру держави БРІКС будуть скидати долар, а ще одним ударом по американській валюті стане поетапний і повний перехід на національні валюти у взаємних розрахунках.

Членство в банку буде відкрито для третіх країн, а спостерігачами в ньому зможуть стати як окремі країни світу, так і міжнародні фінансові інститути. При цьому встановлено нижню межу участі країн БРІКС в капіталі банку в розмірі 55%, що дозволить їм контролювати діяльність НБР.

Також підписано Договір про створення Пула умовних валютних резервів БРІКС, первинний розмір якого складе 100 млрд. доларів США і сформується за пропорційним принципом – залежно від розмірів економік країн – членів БРІКС. Таким чином, 42% надасть Китай; Бразилія, Росія та Індія – по 18%, а ПАР – 5%. Цей Пул буде відігравати позитивну роль страхуючого механізму, допомагати країнам уникати короткострокових проблем з ліквідністю і сприяти поглибленню співпраці між країнами БРІКС, а також допоможе зміцнити глобальну систему фінансової безпеки і стане важливим доповненням до існуючих міжнародних механізмів.

Все це свідчить про створення унікальної міжнародної фінансової структури, що стає символом зростаючого впливу країн з економікою, що розвивається на світову фінансову архітектуру і базу для протистояння диктату Заходу і демонтажу існуючої глобальної фінансової системи, а також про формування основ координації макроекономічної політики між країнами–учасникам БРІКС. Прийняті рішення дозволяють сформулювати реальні фінансові механізми підтримки інвестиційних проектів та взаємної торгівлі. Президент КНР Сі Цзіньпін на саміті в Форталезі запропонував розширити всебічну економічну кооперацію і створити інтегрований ринок країн БРІКС в області взаємної торгівлі та інвестицій, а прем'єр–міністр Індії Нарендра Моді закликав лідерів країн, що входять в об'єднання, сфокусуватися на створенні реальних механізмів взаємодії і перетворити БРІКС у платформу впливу на майбутній розвиток світу в цілому.

Американський економіст, політолог, член міжнародної ініціативи “Постглобалізація” У.Енгдаль побачив у нових ініціативах та проектах БРІКС щось таке, що повною мірою заслуговує характеристику “епохальні”. “Історики майбутнього, – написав він по гарячих слідах події, – не сумніваюся, виділятимуть зустріч глав держав, що входять до групи БРІКС 16–17 липня у бразильському місті Форталеза, як одну з поворотних моментів історії, порівняній з ураженням Наполеона під Ватерлоо у 1815 році і підйомом британського, а потім і американського імперського домінування у світі”. І розвиваючи свою думку, сказав наступне: “Очевидно, що Володимир Путін грає провідну роль у створенні історичної альтернативи англо–американської монетарної і фінансової системи в особі БРІКС. Наступні місяці після зустрічі у Форталезі, продовжує, будуть в цьому відношенні вирішальними”[3].

Разом з тим, БРІКС необхідно усвідомлювати і свої внутрішні суперечності, зумовлені цивілізаційними відмінностями і розривом за рівнями розвитку. П'ять країн БРІКС повинні навчитися ставити на перший план загальні інтереси. Між тим необхідна консолідація БРІКС поки ще не відбулася, що перешкоджає розширенню об'єднання, хоча така країна, як Аргентина, наприклад, могла б достатньо легко інтегруватися в БРІКС. Багато фахівців закликають подумати про входження у перспективі в БРІКС держави – представника ісламського світу, яка висловила б систему цінностей цієї частини світової цивілізації (серед найбільш ймовірних кандидатів частіше за інших називають Індонезію).

Список використаних джерел

1. Концепция внешней политики Российской Федерации. Утверждена Президентом Российской Федерации В.В.Путиным 12 февраля 2013 г. [Текст]. – Режим доступа : http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F.
2. Михайлов Н. Страны БРИКС и диалог цивилизаций. Стратегия России / Н. Михайлов [Текст]. – Ноябрь 2013. – № 11. – Режим доступа : http://www.fondedin.ru/sr/new/fullnews_arch_to.php?subaction=showfull&id=1384429608&archive=1384430121&start_from=&ucat=14&.
3. Западные эксперты высоко оценили программное заявление Путина о стратегии большой пятерки БРИКС [Текст]. – Режим доступа : <http://gorchakovfund.ru/print/news/12065/>.

References

1. Koncepciya vneshney politiki Rossiyskoy Federacii. Uтверzhdena Prezidentom Rossiyskoy Federacii V.V. Putinim 12 fevralya 2013. [Text]. – Rezhym dostupa : http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F
2. Mihaylov N. Strany BRIKS i dialog civilizaciy. Strategiya Rossiya [Text] /N.Mihaylov. – Noyabr 2013. – № 11. – Rezhym dostupa : http://www.fondedin.ru/sr/new/fullnews_arch_to.php?subaction=showfull&id=1384429608&archive=1384430121&start_from=&ucat=14&.
3. Zapadnyye experty vysoko ocenily programmnoe zayavleniye Putina o strategii bolshoy pyaterki BRIKS. [Text]. – Rezhym dostupa : <http://gorchakovfund.ru/print/news/12065/>.

Shulhina M. V., the post – graduate student of department of international relations, the Dnipropetrovsk National University named after O.Gonchar (Ukraine, Dnipropetrovsk), masha.shulgina@gmail.com

Conceptual bases of civilizational geopolitics BRICS

To date, the world's political community was confronted with the problem of contemporary geopolitical transformations which arise and to strengthen the new global structure and increases the value of the factor of civilizational identity. There are conditions conducive to the formation of a partnership of traditional cultures, religions and civilizations represented above all, the core states. As an example of this process, it is advisable to consider the dialogue mechanism BRICS countries

which are the main representatives of the main traditional civilizations. Important for the analysis of contemporary global structures have limits civilizational influence of BRICS and the way its members to the advanced state of global development.

Even now the advent of "great geopolitical revolution" is voiced; its main feature is the new role of developing countries, which are ahead of the so-called developed ones in many areas. Global competition for the first time in recent history, acquiring a civilizational dimension and is expressed in the rivalry of different values and development models within the framework of the universal principles of democracy and market economy.

Keywords: geopolitics, civilization, space, civilizational geopolitics, civilizational identity.

Шульгина М. В., аспірантка кафедри міжнародних відносин, Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара (Україна, Дніпропетровськ), masha.shulgina@gmail.com

Концептуальные основы цивилизационной геополитики государств БРИКС

На сегодняшний день мировое политическое сообщество столкнулось с проблемой современных геополитических преобразований, при которых возникают и укрепляются новые глобальные структуры и повышается значение фактора цивилизационной идентичности. Возникают условия, способствующие формированию партнерства традиционных культур, религий и цивилизаций, представленных прежде всего их сердцевиными государствами. Как пример данного процесса, целесообразно рассмотреть диалоговый механизм БРИКС, страны которой являются главными представителями основных традиционных цивилизаций. Важное значение для анализа современных глобальных структур имеют пределы цивилизационного влияния БРИКС и путь ее членов к передовым государствам глобального развития.

Ключевые слова: геополитика, цивилизация, пространство, цивилизационная геополитика, цивилизационная идентичность.

* * *

УДК 327.44

Мудрицька К. О.
аспірантка кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), corrine18@mail.ru

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ПОНЯТТЯ "БЕЗПЕКА" У ФРАНЦУЗЬКОМУ БЕЗПЕКОВОМУ ДИСКУРСІ

Метою даної статті є аналіз нового концептуального підходу до поняття "безпеки" та з'ясування його особливостей у французькому безпековому дискурсі. Автор використовує деякі елементи конструктивістського підходу, зокрема дискурсивний аналіз, тому значну частину літератури для статті складають стратегічні документи Франції і офіційні промови французьких лідерів. Через посилення глобалізаційних процесів та нових загроз і ризиків Франція змінює свою концепцію безпеки, що пов'язано з появою у французькому безпековому дискурсі категорії "національна безпека", а також стратегії національної безпеки, яка співіснує з традиційною "оборонною" стратегією. У Франції офіційно визнається "континуум безпеки", тобто нерозривність внутрішньої та зовнішньої безпеки. У порівнянні з попереднім періодом, значна увага приділяється активним засобам безпеки (військові та цивільні операції за межами французької території), що свідчить про "наступальний характер" стратегії національної безпеки. Також новий концептуальний підхід до поняття "безпеки" характеризується "європеїзацією" і "глобалізацією".

Ключові слова: Франція, безпека, дискурс, стратегія, європеїзація, глобалізація.

У постбіполярний період відбувалась та продовжує відбуватися трансформація концептуального підходу до поняття "безпеки" в багатьох державах та структурах (НАТО, ЄС, ОБСЄ), оскільки вагоме місце починають займати м'які загрози. В стратегіях національної безпеки та інших офіційних документах, присвячених питанням безпеки, багатьох країн світу тероризм називається головною або однією з перших загроз сучасності. Категорія "безпеки" набуває нових вимірів і аспектів, яким раніше не приділяли значної уваги, що, в свою чергу, впливає на організаційну структуру державних і міжнародних (в т.ч. субрегіональних) органів, відповідальних за забезпечення безпеки, а

також на інструменти і засоби, які використовуються для протидії "новим" загрозам сучасності.

Метою даної статті є аналіз нового концептуального підходу до поняття "безпеки" та з'ясування його особливостей у французькому безпековому дискурсі. Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити такі завдання: виявити концептуальні засади категорії "національна безпека"; розкрити французьке розуміння природи "нових" загроз; з'ясувати роль "оборонних" елементів у сучасному французькому підході до категорії "безпеки" та виявити нові елементи або феномени (якщо вони є).

Дана стаття написана із використанням елементів конструктивістського підходу, зокрема дискурсивного аналізу, тому значну частину літератури для статті складають стратегічні документи Франції і офіційні промови французьких лідерів. В цьому контексті також варто зазначити, що "особливістю" французького безпекового дискурсу є переважання в ньому політичної риторики та існування невеликої кількості дослідників, які б працювали над питаннями "національної безпеки". Французькі наукові та експертні кола у сфері безпеки здебільшого присвячують свої роботи "оборонній сфері" та пов'язаній з нею ядерній стратегії й іншим військовим засобам, а також ідеї "Європи оборони" або конкретним "м'яким" загрозам.

Однак, серед останніх публікацій, присвячених концептуальному рівню, можна назвати декілька авторів, які висвітлюють в своїх роботах ті аспекти, що знаходяться у фокусі даної статті. Жером Міє розглядає поняття "національна безпека", Жан Порше досліджує взаємозв'язок між останньою та обороною, який він називає "континуум оборона – безпека", Фабіо Ліберті та Камій Блен значну увагу приділяють концептуальному рівню категорії "національна безпека". Варто наголосити, що ці автори здебільшого спираються на аналіз Білої книги 2008 р., а також її попередніх редакцій. Також можна зазначити про існування публікацій, в яких дослідники порівнюють стратегічні документи Франції у безпековій сфері та інших провідних країн ЄС або аналізують їхні "Білі книги" (наприклад, Солен Невьо [11] та Франц Йозеф Юнг [3]).

Питання безпеки завжди займали важливе місце у французькій історії та державотворенні. Зі створенням П'ятої Республіки властиві французькому дискурсу та навіть військово-політичній стратегії категорії *величі* та *незалежності* безпосередньо асоціювалися з можливістю автономно приймати рішення (в т.ч. військові) та самостійним забезпеченням власної безпеки, що в умовах ядерної ери було пов'язано з володінням ядерною зброєю. В період біполярного протистояння у Франції не існувало поняття "національна безпека" ("sécurité nationale"), було поняття "défense nationale" – "національна оборона", оскільки був умовний розподіл на внутрішню безпеку і зовнішню безпеку [7, р.57]. У французькому безпековому дискурсі "зовнішній вимір" безпеки був пов'язаний здебільшого з поняттям "défense" (у перекладі з фр. – "захист, оборона") та мав "оборонний характер", а інструментами забезпечення "зовнішньої безпеки" були військові засоби, велику роль в чому